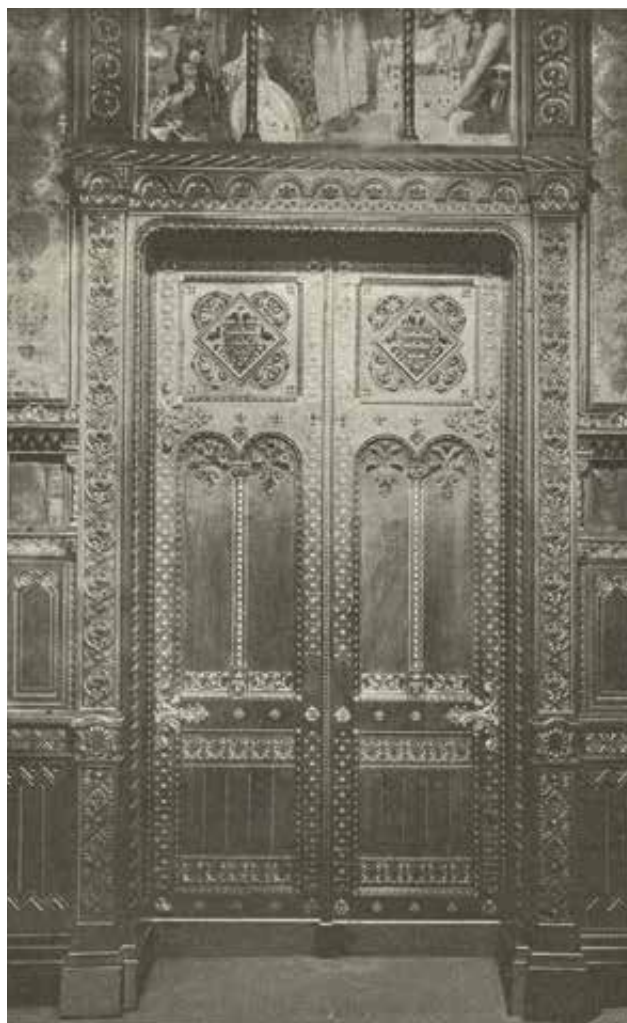

A magyar iparművészet főpróbája

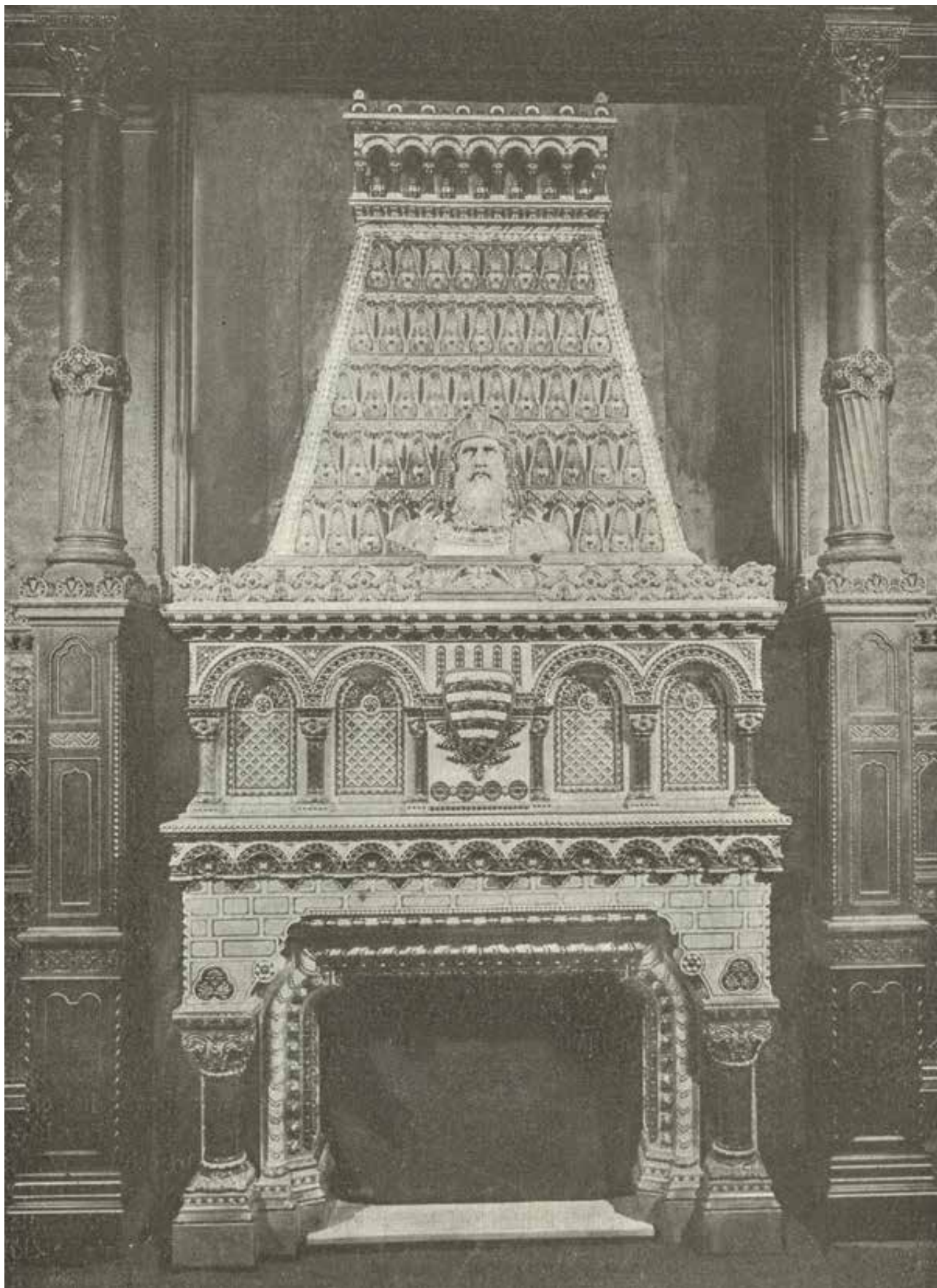
A *Magyar Iparművészet* (1900. évi [III. évfolyam] 3. szám, 104–139.) hasábjain jelent meg három beszámoló a párizsi világkiállításra küldendő magyar anyagról, melyet az Iparművészeti Múzeumban és más kisebb bemutatóhelyen tekinthetett meg a hazai közönség. Az első Hauszmann Alajosnak, a budai vár bővítésével megbízott főépítészenek az írása a Szent István-teremről, ezt (a három cikket bevezető szöveggel együtt) betűhíven, a beszámoló eredeti képanyagával közöljük újra (a képek feliratait is az egykori összeállításból idézzük). Az újraközléssel a terem újjáépítését vezető Rostás Péter írásához, a terem történetéhez szeretnénk további adalékot adni. A nyomdai minőségű illusztrációkat köszönjük a Magyar Építészeti Múzeum és Műemlékvédelmi Dokumentációs Központnak.

Általános helyesléssel fogadták mindenfelé a párizsi nemzetközi kiállítás m. kir. kormánybiztosának azt az elhatározását, hogy a párizsi kiállításra szánt munkáknak egy részét, elküldés előtt, bemutatja a magyar közönségnek.

A próbakiállítás zöme az orsz. iparművészeti múzeumban volt, a melynek nagy csarnoka s több kiállítási terme egészen megtelt az érdekes látóivalókkal.

„A Szent István-szoba ajtaja. Készítette Thék Endre”
 'Door of St Stephen's Hall. Produced by Endre Thék'
 Forrás: Magyar Iparművészet, 1900/3, 95.

„A Szent István-szoba kandallója. Tervezte Hauszmann Alajos tanár. Készítette a Zsolnay-gyár”

‘Fireplace of St Stephen’s Hall. Designer: Professor Alajos Hauszmann. Produced in the Zsolnay factory’

Forrás: Magyar Iparművészet, 1900/3, 94.

Bemutatásra kerültek nevezetesen a huszárteremnek s az azzal kapcsolatos történelmi kiállításnak értékes darabjai, az ősfoglalkozás csoportja, a XII. és XV. (iparművészeti) csoportok keretében kiállítandó tárgyak egy része, s így a többi között láthatók voltak a budai királyi várpalota számára megrendelt egyes bútorok, a kerti szobának berendezése s az új országház miniszterelnöki szobája, a sz.-főváros által megrendelt iparművészeti tárgyak (polgármesteri szoba), egyes látképek, továbbá a m. kir. iparművészeti iskolában s az állami ipari szakiskolákban készült munkák, stb.

Külön helyen, Thék Endre gyárában volt felállítva a Szent István-szoba, hasonlóképpen külön mutatta be Jungfer Gyula kovácsolt munkáit, a melyekből saját műhelyeiben rögtönzött kiállítást.

Nagy kitüntetés érte a kiállítást február hó 22-én, a mikor Ő felsége a királyt azt legmagasabb látogatásával megtisztelte s ez alkalommal nagy elismeréssel nyilatkozott a látottak felett. Ugyanezen a napon Ő felsége még két kiváló iparosunkat tüntette ki fejedelmi kegyével. Nevezetesen Thék Endrét, a kinek gyárában az ott felállított Szent István-szobát szemlélte meg, továbbá meglátogatta Jungfer Gyulának hírneves műhelyeit, a hol a királyi palota számára megrendelt remek kovácsolt munkákat mutatták be a királynak.

„A Szent István-szoba nagy tükrre” | „The great mirror of St Stephen's Hall”
Forrás: Magyar Iparművészet, 1900/3, 98.

Magas vendége volt még a próbakiállításnak Mária Valéria főhercegnő és férje Ferenc Szalvator főherceg személyében, a kik február hó 25-én tekintették meg úgy az orsz. iparművészeti múzeumban levő tárlatot, majd pedig Thék Endrénél a Szent (sic!) István-szobát.

A próba-bemutatóról a következő három cikk számol be részletesen.

A) A budai királyi vár Szent István-terme

Az építés alatt levő és befejezéséhez közeledő királyi vár belső fölszerelése, termeinek berendezése és azok diszítése már a legközelebbi jövő munkája leend.

A nagyméretű ünnepi termeken, valamint a lakosztályokon kívül, közép nagyságú termek is készülnek, historikus alapon, minők a Szent István-, a Hunyady Mátyás- és a Habsburgok-terme.

Elsőnek a Szent István-terem készült el. Befejezését siettetette Ő Felségének az a kifejezett kívánsága, hogy alkalom nyújtassék hazai iparosainknak, hogy nagyobb szabású és előkelő tárgyakkal szerepelhessenek az 1900. évi párisi nemzetközi kiállításon. Ez a terem – inkább szoba, mert méretei folytán a „terem” jelző alig illeti meg – közös kiállítási tárgyat képezi azoknak az iparosoknak, a kik készítésén közreműködtek.

A teremnek aránylag csekély méretei (12'0 m. hosszú 6'50 m. széles és 5'50 m. magassággal) nem engedtek nagyszabású arhitektonikus alakítást, hanem intim kiképzést tettek szükségessé, melynél a részlet finomsága és a szín harmóniája kellőleg érvényesülhet. Ezért választottam faanyagot aranyozással és majolika betéttel – utóbbit azért, mert Zsolnay gyártmányaival jó színhatást véltem elérhetni.

A midőn historikus termek kiképzéséről van szó, természetes, hogy az illető korszak stílusát kell választani. A Szent István-terem román stílusban készült, a mely stílus hazánkban az Árpádok korában tudvalevően szép virágzásnak örvendett. A részletek kifejlesztésében azonban bizonyos szabadságot engedtünk meg magunknak, mert nem a szigorú és megmerevedett román alakokat választottuk – hanem helyt engedtünk itt is a magyar ornamentikának, miáltal a magyaros jelleg kifejezésre jutott.

A terem építési elrendezésére a helyi viszonyok voltak métekadók. Hosszasága, a mely a szélességi méret kétszeresét teszi, – megkívánta a megszakítást, a mit áltál gondoltunk elérni, hogy a szoba hosszfalának közepére oszlopokkal befoglalt falfülkét terveztünk, a mely fülkében hatalmas, a földéig érő, kandalló áll.*

A kandallóval szemben levő ablakos fal közepére hármasszószerű tükör került, – a szoba két választó falában vannak pedig a bejáró ajtók.

A SZENT ISTVÁN-SZOBA BŰTORAI.

••••• TERVEZTE •••••

• HAUSZMANN ALAJOS TANÁR. •

•• Budapest ••
kir. várpalota.

• Készítette
Thék Endre.

„A Szent István-szoba bútorai. Tervezte Hauszmann Alajos tanár. Készítette Thék Endre”

‘Set of furniture in St Stephen’s Hall. Designer: Prof. Alajos Hauszmann. Produced by Endre Thék’

Forrás: Magyar Iparművészet, 1900/3, 102.

Az anyag, mely dominál és a szobának jellegét megadja, a fa, és e célra magyar diófát választottunk. A terem falait körülfogalja 2'20 m. magasságú faburkolat (lambéria), amely alsó részében tömör, felső része pedig faragott oszlopocskákkal keretezett mezőkre van osztva, melyekben az Árpád-házi királyalakok festményei készültek. A faburkolat felett alkalmazott lizének és oszlopok hordják a gerendás mennyezetet, mely gerendák közötti síkok szintén majolikalapokból vannak képezve. Az összes fa-alkotórészek stilszerű faragványokkal díszesek és részben aranyozva vannak.

A faburkolat és a mennyezet közötti falterületeket sötétkék színű arany- és selyem brokát-szővet borítja, melynek román ornamentikájú motívumai közé a magyar korona arannyal van beszöve.

Az ablakfüggönyök antik stóliák alakjában készültek, bársony alapon, román-stílusú aranyhimzéssel, közbe színes kövekkel és gyöngyökkel kirakva.

A szoba padolata tölgy- és diófából berakott gazdag díszítésű parkettából készült.

„A Szent István-szoba ablak-függönye. Tervezte Hauszmann Alajos tanár. Készítette Gelb M. és fia” | ‘The window curtain of St Stephen’s Hall. Designer: Prof. Alajos Hauszmann. Produced by Gelb M. and Son’
Forrás: Magyar Iparművészet, 1900/3, 99.

A tervező-építész legfőbb gondjai közé tartozik, hogy ki fogja tervét végrehajtani. – Ki lesz az a hivatott mester, – vagy kik lesznek azok az iparosok, a kik megértik eszméjét, és nemcsak a vállalkozó szempontjából ítélük meg a munkát, hanem belemélyedve annak lényegébe, örömmel és szeretettel végezik a reájuk bízott részt.

Nekem e tekintetben nem kellett aggódnom, mert oly férfiakat hívtam föl a közreműködésre, a kikben már előre is meg volt a biztosítéka annak, hogy csak jót, csak kiválólt alkotnak. A legnagyobb elismeréssel kell adóznom azoknak a kiváló művészeknek és iparosoknak, a kik e munka létesítésében közreműködtek és úgy a felhasznált anyag, valamint a foganatosítás minősége tekintetében oly művet létesítettek, a mely, azt hiszem, a külföldön is elismerésben részesül és a magyar ipar becsületére fog valóni.

Első sorban a művészi alkotásokat kell fölemlítenem.

Roskovics Ignác festőművész festette az Árpád-ház nagy alakjainak képeit. Ezek: Szent Imre (a szent ifjuság jelképe), I. Béla az 1051 – 1052-iki (sic!) nemes háború

„A Szent István-szoba csillárja. Tervezte Hauszmann Alajos tanár. Készítette Kiessler A. (sic!) és Fia” | ‘Chandelier of St Stephen’s Hall. Designer: Prof. Alajos Hauszmann. Produced by Kiessler A. (sic!) and Son’
Forrás: Magyar Iparművészet, 1900/3, 103.

lelke, Szent László, Kálmán, III. Béla, II. Endre, az aranybulla adományozója, Szent Erzsébet, IV. Béla Budavárának alapítója, Szent Margit, és III. Endre az utolsó Árpád. Az ő ecsetjét dicséri az ajtók feletti mezők két képe is: „Szent István alapítja a székesfehérvári templomot” és „Szent István megkoronáztatása”.

A ki e képeket látta, csak bámulatát fejezheti ki a művész alapos tanulmánya felett, a ki korhűen kívánta ábrázolni királyi alakjait. Mennyi gondot fordított a ruházatra, az ékszerre, melynek legcsekélyebb részletére is kiterjedt a művész figyelmé!

Itt minden részlet alapos tanulmányra vall és művészi virtuozitással van megfestve. Bátran állíthatom, hogy ezek a királyképek forrásműül szolgálhatnak a jövőben, az Árpád-kori művészetre.

A szoba famunkáját *Thék* Endre készítette. Thék, a ki hazai faiparunk legkiválóbb képviselője, ez alkalommal is igazolta, hogy hirvének meg tud felelni. Nem kimélt fáradságot, hogy rengeteg fakészletéből kiválaszta a legjavát és abból készítse meg a szobát. A válogatott magyar diófa úgy színével, valamint faragványainak finomságával tökéletesen megfelel a román stílus jellegének. A hatást fokozza a pontos összeépítés és a kifogástalan remek munka, melynek minden részén meglátszik, hogy szeretettel készült. A fa-alkotórészek közé betét gyanánt alkalmazott s Roskovics királyképei után készült nagy majolika-lemezek s egyéb majolika-részek, valamint a nagy kandalló, Zsolnay Vilmos pécsi gyárából kerültek ki. Mennyi munkával járt ez és hány próbára volt szükség, míg különösen az aránylag nagyméretű királyképek sikerültek, hogy a majolika-lemezen levő kép hű utánzata lett az eredeti festménynek még a színek árnyalatában is, ezt csak szakember tudja kellően méltányolni. De Zsolnay megküzdött minden nehézséggel és gyárának magas fejlődését és képességét fényesen beigazolta. A kandalló

„A Szent István-szoba sarka” | 'Corner of St Stephen's Hall'
Forrás: Magyar Iparművészet, 1900/3, 106.

korona-párkányán alkalmazott Szent István mellszobrát *Strobl* Alajos tanár mintázta.

A fali aranybrokát szövet Haas Fülöp és fiai aranyosmaróthi szövőgyárában készült. Első eset, hogy hazánkban ily előkelő minőségű aranysejtem szövet gyártatott, és fényes bizonyítéka annak, hogy iparunk erre is képes, csak igénybe kell azt venni.**

„A Szent István-szoba fali kárpitja. Tervezte Hauszmann Alajos tanár. Készítette Haas F. és fiai aranyosmaróthi gyára” | 'Wall hanging of St Stephen's Hall. Designer: Prof. Alajos Hauszmann. Produced in the Aranyosmarót factory of Haas F. and Sons'
Forrás: Magyar Iparművészet, 1900/3, 106.

A kárpitozás és bútor Gelb M. és fia diszító műterméből került ki. Az ablakfüggönyökön alkalmazott plasztikus, igen gazdag aranyhimzés, mint kézimunka, nagy szorgalommal, a munka tehnikájának teljes ismeretével készült, és tanujelét adja, hogy e tekintetben sem állunk a külföld hasonnemű alkotásai mögött.

A padolat parkettje *Neuschloss* (sic!) Ö. és M. gyártmánya, a bronz-csillárok és fali karok *Kiessling* (sic!) Rezső budapesti bronzmíves készítményei, a kovácsolt bronz-diszítések pedig *Jungfer* Gyula műhelyének képességét hirdetik, az aranyozást *Scholz* Róbert festő, az összes modelleket pedig *Szabó* Antal szobrász készítette.

A szoba összes itt felsorolt munkái 92.000 frt költséget vettek igénybe. Végül pedig, amit már kezdetben kellett volna felsorolnom, a midőn a szobának művészeti részéről szólottam, még fel kell említenem, hogy a szoba összes részletezését *Györgyi Géza* építész munkatársam végezte, a ki ritka érzékével rajzolta azokat, és ha ez a munkánk sikert arat, – a megfelelő rész őt is megilleti.

Hauszmann Alajos

*Megemlítendő, hogy e kandalló végleges helyén, a falfülkében mélyebben fog állani és nem úgy, mint az *Thék* Endre gyárában az ideiglenes felállítás alkalmával fölvevő képünkön látható.

**Több lapban olvastam, hogy e szövet méterje 1000 frtba került. A tudósító tévedett, mert még nem is 100 – hanem csak 95 frt volt az ára.